

Moores megafon fungerar igen

På första hjälpen-kurserna lär vi oss att genast uppsöka läkarvård ifall vi bryter fingrarna. I USA lönar det sig även att ta med sig en bunt dollars – 12 000 dollar för ringfingret och 60 000 för att operera långfingret.

Sicko USA 2007 Regi: Michael Moore
I huvudrollerna: Michael Moore, George W. Bush (arkivmaterial), Richard Nixon (arkivmaterial)
Filmens premiär i Finland: 26.10.2007

För amerikanerna har detta årtusende varit ett tidevarv av en ensidig, och ofta negativ, bild av landet. Filmmakaren **Michael Moore**, själv amerikan, fungerar som en aktiv och nyfiken propagerare. Han har bl.a. gjort filmerna Roger och jag (1989), Bowling for Columbine (2002) och Fahrenheit 9/11 (2004). I Sprays filmpresentationer har vi försökt berätta om filmer och filmmakare som inte har glömt principen om medmännisklighet. Av denna orsak kan det för många kännas främmande att spotlightsen nu riktas på en amerikansk vänsterpopulist med keps, en man vars metoder har börjat ifrågasättas på båda sidorna av Atlanten.

Kanadensiska dokumentären Manufacturing Dissent har visats på filmfestivalen "Rakkautta & Anarkiaa" och därefter på YLE TV1. Dokumentären ritas upp en ifrågasättande och misstänksam bild av Moore, en bild av en man som färgar sanningen och klipper in scener som passar in i hans åsikt och synpunkt.

Michael Moores nyaste film Sicko (2007) lyfter dock till ytan så pass viktiga frågor att det inte går att undgå den. Filmens tema är USA: s "sjuka" hälsovårds- och sjukförsäkringssystem, ett system som baserar sig på privata sjukförsäkringar. I systemet väljer och betalar människorna försäkring som berättigar till sjukvård.

Systemet låter enkelt och bra – människor har ju fler valmöjligheter än t.ex. i Finland var den offentliga hälsovården finansieras med skattemedel. "Fel", säger Moore

Försäkra dig själv eller dö

I USA strävar försäkringsbolagen till att göra vinst, vilket betyder att varje ingrepp är en "förlust" i företagets kassa. Situationen leder till omänskliga situationer, situationer då Moore är i sitt essä då han gör sina filmer.

Exemplet på mannen utan försäkring som valde att endast operera ringfingret för 60 000 dollar och lämnade bort långfingrets operation för 120 000 dollar, är ett av de mindre hemska exemplen i filmen. Till de värsta exemplen hör förnekande av cancervård och att man slänger ut fattiga patienter på gatan i bara sjukhusklädsel. Vi mår bättre av att inte spekulera i hur många som dött i onödan.

För att göra vinst vill försäkringsbolagen ha friska människor med hög inkomst till sina kunder. Människor som inte är sjuka är bra kunder. Då sjukdomar uppstår försöker bolagen med alla medel smita undan sin betalningsskyldighet. De gräver fram minsta lilla sjukdomsfall från kundernas bakgrund för att på så sätt kunna säga upp försäkringen. Lättast är ju att från första början ge ett nekande svar på försäkringsansökningar. För att underlätta arbetet har försäkringsbolagen gjort upp en lista med sjukdomar som hindrar att man kan få försäkring, listan är lång som nödåren.

Så hemska som situationen känns så begränsas detta inte till sjukdomar och hälsa. Det handlar om hur samhället fungerar och hur människor värdesätts.

I början av filmen följer Moore med en man i 70-års ålder som städar på en supermarknad. Han skall sedan flera år ha varit unnad vila och pensionering. Men han måste fortsätta arbeta för bara då har han och hans fru möjlighet att fortsätta vara en del av sjukförsäkringssystemet. Utan försäkring är det omöjligt att skaffa medicinerna som de behöver.

Ekonomiska underkastelsen i USA är vardag i alla åldersklasser. Moore bevisar med sin populärkulturella argumentation samma sak som t.ex. sociologen Richard Sennett har predikat inom samhällsvetenskaperna: man berövar individerna deras självaktning och gör dem svaga så att det inte bildas knorr, och framförallt inte revolt.

Kritik är nödvändigt

I Sicko har Michael Moores personlighet satts i bakgrunden, vilket gör det lättare att se på filmen. Självklart tar Amerikas **Hannu Karpo** ibland tag i megafonen och påverkar. Han tar bl.a. med sig sjuka amerikaner till Kuba för att de ska få vård. Kritik av onda ledare är det ändå svagt med i filmen. Moores kritik riktar sig mot det amerikanska systemet, vilket han jämför med Kanadas, Storbritanniens, Frankrikes samt Kubas system.

Jag såg filmen tillsammans med en dokumentärskapare från Helsingfors. Jag hoppades att han kunde hjälpa mig orientera fram i de tricks Moore använder. Enligt honom är Moores metod likt en "domstols-teknik" där

dokumentärskaparen plockar fram centrala personer och fakta som lämpar sig för hans/hennes åsikt och synpunkt. En annan metod skulle vara att ge människor en möjlighet att berätta om sina liv och på så sätt låta sakerna bubbla fram i egen takt och med egen tyngd.

Då man ser på dokumentärer är det alltid värt att minnas att de är en produkt av dess skapare. Sund kritik är nödvändigt att ha med i bagaget. Om man vill ta reda på ifall kritiken av en sak gått för långt lönar det sig att googla fram anti-Moore webbplatser. Sådana är det ingen brist på.

Det lönar sig att se på Sicko med en nypa kritik. Men i alla fall sår dokumentären frön för många funderingar. Finska sjukvårdssystemet har en längre tid varit i ett vägskäl där alternativa modeller lyfts fram. Sjukvården kritiserar och den är i stort behov av mer finansiering. Men å andra sidan finns det mer och mer press på att utveckla privata läkarservicen med hjälp av olika ersättningsmodeller för kommuninvånarna.

Då Moore repeterar de kända teserna kan man inte vara annat än av samma åsikt: ju bättre ekonomisk situation samhället är i, desto mer borde det investeras i hälsovården hur samhället behandlar de svagare medborgarna borde vara en mätare för hur bra det går för samhället.

Vi befinner oss mitt i medmänniskligheten.